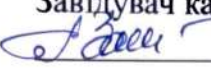

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ**

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Завідувач кафедри, професор
 Галина ЗАПША

« 28 » серпня 2025 року

«ПОГОДЖЕНО»

В.о. декана факультету економіки
та управління, доцент

 Аркадій ТОПОВ

« 28 » серпня 2025 року

«ПОГОДЖЕНО»

В. о. проректора з науково-
педагогічної та методичної роботи

 Вячеслав СЕДОВ

« 28 » серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ОП 06 УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ І КОНТРОЛІНГ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ

перший (бакалаврський) рівень

(назва рівня вищої освіти)

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ

07 «Управління та адміністрування»

(шифр та назва галузі знань)

СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

073 «Менеджмент»

(код та найменування спеціальності)

ОСВІТНЯ ПРОГРАМА

Менеджмент

(назва освітньої програми)

СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ

Факультет економіки та управління

(факультет, інститут)

ОДЕСА – 2025

Робоча програма освітнього компонента «*Управління витратами і контролінг*» для здобувачів вищої освіти за освітньою програмою «Менеджмент» спеціальності 073 «Менеджмент» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Розробник програми: Наталія ТЕЛІЧКО, кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри *менеджменту*
Протокол № 1 від «28» серпня 2025 р.

Завідувач кафедри
менеджменту

Галина ЗАПША

Гарант освітньої програми

Ганна ДІДУР

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (3 курс)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма здобувача вищої освіти	Характеристика освітнього компонента	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 07 «Управління та адміністрування» Спеціальність: 073 «Менеджмент»	Обов'язковий	
Змістових модулів – 2	Освітня програма «Менеджмент»	Рік підготовки	
Індивідуальне науково-дослідне завдання <i>реферат</i>		3-й	3-й
Загальна кількість годин – 120		Семестр	
		5-й	4-й, 5-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача – 4	Рівень вищої освіти: <i>перший (бакалаврський)</i>	Лекції	
		26 год.	2 / 6 год
		Практичні, семінарські	
		28 год.	6 год
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		66 год.	106 год.
		Індивідуальні завдання:	
		-	
		Вид контролю:	
		іспит	іспит

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 54/66

для заочної форми навчання – 14/106

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Освітній компонент «*Управління витратами і контролінг*» відноситься до складу обов'язкових освітніх компонентів освітньої програми підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 073 «Менеджмент». Передумовами для вивчення освітнього компонента є формування у здобувачів компетентності у сфері фінанси, гроші і кредит, податкова система, економіка підприємства та менеджмент.

Метою викладання освітнього компонента є формування у здобувачів системи знань у сфері управління витратами згідно з існуючим законодавством в умовах розвитку ринкової економіки з організації та функціонування управління витратами для прийняття оперативних та стратегічних управлінських рішень.

Завданням викладання освітнього компонента є теоретична та практична підготовка здобувачів з питань:

- ознайомлення здобувачів з відповідними поняттями, категоріями, системами та алгоритмами системи управління витратами підприємства;
- набуття практичних навичок з аналізу ключових проблем планування, нормування і прогнозування витрат підприємства, за допомогою розробки планів, системи норм, прогнозів та розрахунків;
- визначення методів та інструментів інвестиційного проектування;
- оволодіння знаннями про систему обліку і калькулювання витрат на підприємстві;
- вивчення системи управління витратами, її принципів, функцій та методів для підвищення організації оперативних дій;
- визначення розмірів витрат на різних стадіях життєвого циклу продукції; обґрунтовування взаємозв'язку між витратами та якістю продукції (послуг);
- оволодіння методиками розрахунку показників ефективності управління витратами для оптимізації виробничої діяльності та підвищення ефективності управління витратами; підготовка здобувачів до активної участі в прийнятті управлінських рішень, щодо ефективного розподілу та функціонування витрат.

У результаті вивчення освітнього компонента «*Управління витратами і контролінг*» здобувач повинен:

знати:

- основні концептуальні положення і принципи управління витратами і контролінгу;
- склад і характеристику витрат і напрямки їх формування;
- різновиди та характеристику центрів відповідальності витрат;
- поняття, види та методику калькулювання витрат;
- сутність та структуру планування витрат та методику його розрахунку;
- практичне значення обліку та аналізу витрат на підприємстві; методологію розрахунку собівартості продукції (послуг);

- розрізняти напрямки контролю в управлінні витратами та їх специфіку;
- технологію прийняття господарських рішень в системі управління витратами; основні вимоги до управління витратами на забезпечення якості продукції (послуг).

вміти:

- розуміти та оцінювати складну систему принципів та методів управління витратами;
- розрізняти витрати за структурою та характером реагування;
- проводити планування, нормування і прогнозування витрат;
- аналізувати ключові проблеми регулювання витрат підприємства; обґрунтовувати необхідність обліку і калькулювання собівартості за напрямками витрат;
- проводити розрахунки собівартості продукції (послуг) для максимізації прибутку підприємства;
- виконувати облік та аналіз витрат за місцями їх виникнення та відхиленням від центрів витрат;
- розробляти методичні підходи до системного управління витратами на підприємствах авіаційної галузі;
- застосовувати заходи щодо ефективності проведення контролю за управлінням витратами;
- обґрунтовувати напрямки та методи організації прийняття господарських рішень в системі управлінні витратами;
- виконувати різноманітні завдання для аналізу та оптимізації управління витратами та ефективності виробництва;
- визначати витрати на забезпечення якості продукції (послуг);
- володіти методикою комплексного управління витратами у сучасних ринкових умовах в Україні.

3. КОМПЕТЕНТНОСТІ ТА ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

В результаті вивчення освітнього компонента «*Управління витратами і контролінг*» у здобувача формуються:

Інтегральна компетентність (ІК):

ІК. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, які характеризуються комплексністю і невизначеністю умов, у сфері менеджменту або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів соціальних та поведінкових наук.

Загальні компетентності (ЗК):

- здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу (ЗК3);
- знання та розуміння предметної області; розуміння професійної діяльності. (ЗК5);
- здатність бути критичним і самокритичним (ЗК10)
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації (ЗК11).

Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

- здатність аналізувати результати діяльності організації, зіставляти їх з факторами впливу зовнішнього та внутрішнього середовища (СК 2);
- здатність планувати діяльність організації та управляти часом. (СК 8);
- здатність аналізувати й структурувати проблеми організації, формувати обґрунтовані рішення (СК 12).

Програмні результати вивчення освітнього компонента «Управління витратами і контролінг» є:

- демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень (ПРН 4);
- описувати зміст функціональних сфер діяльності організації. (ПРН 5);
- виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень. (ПРН 6);
- оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації (ПРН 12);
- Демонструвати навички самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань, бути критичним і самокритичним. (ПРН 16);
- демонструвати навички аналізу результативності управління виробничою, маркетинговою, зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, обґрунтовувати напрями його перспективного розвитку з урахуванням галузевих особливостей аграрного сектора (ПРН 18);
- застосовувати методи та інструменти економіко-математичного моделювання складних економічних систем для обґрунтування управлінських рішень (ПРН 19).

4. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА**3 курс**

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади з управління витратами і контролінгу на підприємстві												
Тема 1. Загальна характеристика витрат	10	2	2	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Тема 2. Система управління витратами	10	2	2	-	-	6	12	-	-	-	-	12

Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	14	2	4	-	-	8	14	2	-	-	-	12
Тема 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів	16	4	4	-	-	8	16	2	2	-	-	12
Разом за змістовим модулем 1	50	10	12	-	-	28	52	4	2	-	-	46
Змістовий модуль 2. Функціонально-методичні аспекти управління витратами підприємства та контролінг												
Тема 5. Контролінг витрат і стимулювання економії ресурсів	14	4	4	-	-	6	12	-	-	-	-	12
Тема 6. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень	16	4	4	-	-	8	16	2	2	-	-	12
Тема 7. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	16	4	4	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Тема 8. Системи і методи обліку затрат на виробництво та їх вплив на управління витратами	12	2	2	-	-	8	16	2	2	-	-	12
Тема 9. Управління та контролінг витрат і ефективність виробництва	12	2	2	-	-	8	12	-	-	-	-	12
Разом за змістовим модулем 2	70	16	16	-	-	38	68	4	4	-	-	60
Усього годин	120	26	28	-	-	66	120	8	6	-		106

5. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

5.1. ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ З УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ І КОНТРОЛІНГУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Тема 1. Загальна характеристика витрат

Сутність категорії «витрати». Принципи управління витратами на підприємстві. Нормативно-правове забезпечення формування витрат. Класифікація витрат і її практичне значення. Структура витрат і фактори, що її визначають.

Значення управління витратами в системі фінансового менеджменту підприємства. Основні принципи управління витратами на підприємстві. Нормативно-правове забезпечення формування та обліку витрат в Україні. Підходи до класифікації витрат. Практичне значення класифікації витрат.

Структура витрат аграрного підприємства та її особливості. Фактори, що впливають на структуру витрат підприємства. Формування витрат у рослинництві. Формування витрат у тваринництві. Особливості витрат у допоміжних і переробних підрозділах аграрних підприємств. Біологічні активи як елемент витрат у сільському господарстві. Вплив сезонності виробництва на структуру витрат аграрного підприємства. Витрати на паливо, енергоносії, насіння, добрива та засоби захисту рослин. Управління витратами на персонал у сільському господарстві. Вплив рівня механізації та автоматизації виробництва на рівень витрат аграрного підприємства.

Роль цифровізації та Smart-технологій у зниженні витрат аграрного виробництва. Розмежування виробничих, адміністративних і збутових витрат в аграрній сфері. Витрати екологічного спрямування в аграрному бізнесі. Управління витратами як інструмент досягнення цілей сталого розвитку аграрного підприємства. Вплив соціальної відповідальності аграрного бізнесу на структуру витрат.

Ефективність витрат у процесі виробничої діяльності сільськогосподарського підприємства. Методи аналізу витрат у фінансовому менеджменті аграрних підприємств. Сучасні тенденції оптимізації витрат у сільському господарстві. Інноваційні технології як фактор скорочення витрат і підвищення конкурентоспроможності аграрного бізнесу.

Тема 2. Система управління витратами

Сутність і завдання системи управління витратами підприємства. Функції управління витратами на підприємстві. Функціональний аспект системи управління витратами.

Організаційна система управління витратами на підприємстві. Організаційна побудова системи управління витратами в аграрному виробництві.

Інформаційне забезпечення системи управління витратами. Планування, нормування та прогнозування витрат у сільському господарстві.

Управлінський і фінансовий (фіскальний) аспекти формування витрат. Методи управління витратами залежно від виду діяльності підприємства. Визначення нижньої межі ціни у короткостроковому та довгостроковому періодах. Залежність прибутку від рівня витрат. Особливості впливу змінних і постійних витрат на величину прибутку аграрного підприємства. Фактори, що визначають структуру та динаміку витрат у сільському господарстві.

Методи контролю та регулювання витрат у процесі аграрного виробництва. Вплив сезонності на організацію управління витратами. Роль цифрових технологій у підвищенні ефективності системи управління витратами. Екологічні та соціальні аспекти управління витратами в аграрному бізнесі. Оптимізація витрат у контексті сталого розвитку аграрного підприємства. Практичне значення системи управління витратами для забезпечення конкурентоспроможності аграрного бізнесу.

Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

Функціональний і територіальний аспекти побудови місць витрат і центрів відповідальності. Звітність в умовах управління доходами і витратами за центрами відповідальності. Порядок складання кошторисів місць витрат

Концепція управління витратами за місцями їх формування та центрами відповідальності. Сутність і мета управління витратами за місцями їх виникнення та центрами відповідальності. Принципи побудови системи обліку витрат за місцями їх формування.

Функціональний і територіальний аспекти побудови місць витрат і центрів відповідальності. Види центрів відповідальності та їх характеристика (центр витрат, центр доходів, центр прибутку, центр інвестицій). Територіальний аспект формування місць витрат у структурі аграрного підприємства. Роль керівників центрів відповідальності у процесі управління витратами. Особливості формування місць витрат у структурі аграрного виробництва (рослинництво, тваринництво, допоміжні служби). Визначення об'єктів контролю витрат у кожному центрі відповідальності.

Методи розподілу загальновиробничих витрат між центрами відповідальності. Порядок складання кошторисів місць витрат. Звітність за центрами відповідальності як інструмент управління доходами і витратами. Використання бюджетів і планових показників у контролі витрат за місцями виникнення. Механізм порівняння фактичних і планових витрат у центрах відповідальності. Використання цифрових технологій для моніторингу витрат за підрозділами аграрного підприємства.

Відповідальність менеджерів за перевищення або економію кошторисних витрат. Економічна оцінка ефективності діяльності центрів відповідальності. Практичне значення управління витратами за місцями та центрами відповідальності для підвищення результативності аграрного бізнесу.

Тема 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів

Економічна сутність собівартості продукції. Роль калькулювання у системі управління витратами підприємства.

Сутність і методи калькулювання. Поняття, цілі та завдання калькулювання собівартості. Основні методи калькулювання витрат (позамовний, попроцесний, нормативний, стандарт-кост, директ-костинг). Особливості калькулювання в одно- і багато-продуктовому виробництві та у сільському господарстві.

Визначення бази розподілу витрат між видами продукції. Методи розподілу витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів між основними виробництвами. Методи розподілу непрямих витрат за видами продукції.

Сфери застосування різних методів калькулювання у практиці аграрних підприємств. Витрати на біологічні активи в структурі собівартості продукції. Вплив технологічного процесу та природних умов на формування собівартості в аграрному секторі. Особливості обчислення собівартості продукції рослинництва та тваринництва.

Використання цифрових технологій у процесі калькулювання собівартості аграрної продукції. Аналітичне значення показника собівартості для оцінювання ефективності виробництва. Значення управління собівартістю для підвищення конкурентоспроможності аграрного підприємства.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ФУНКЦІОНАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВА ТА КОНТРОЛІНГ

Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів

Сутність і завдання внутрішнього контролю на підприємстві. Роль контролю витрат у системі фінансового менеджменту. Основні принципи організації контролю витрат. Система внутрішнього контролю в аграрному виробництві. Взаємозв'язок контролю витрат та управління прибутком.

Контроль витрат у рамках гнучких кошторисів. Порядок складання та використання гнучких кошторисів. Методи оцінки фактичних витрат порівняно з плановими.

Форми стимулювання економії ресурсів на підприємстві. Преміювання за зниження витрат та її обґрунтування. Визначення меж премії та показників для її нарахування. Контроль витрат у підрозділах аграрного підприємства (рослинництво, тваринництво, допоміжні служби).

Вплив сезонності виробництва на ефективність контролю витрат. Методи внутрішнього аудиту витрат у аграрному секторі.

Використання цифрових технологій для моніторингу та контролю витрат. Економічна оцінка ефективності заходів зі скорочення витрат. Вплив контролю витрат на конкурентоспроможність та сталий розвиток аграрного

підприємства. Практичне значення стимулювання економії ресурсів для підвищення продуктивності та прибутковості.

Тема 6. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень

Економічна сутність показників системи «витрати-випуск-прибуток». Економічна інтерпретація витрат, випуску та прибутку. Методика обчислення витрат у системі «витрати-випуск-прибуток». Методика обчислення випуску продукції та реалізованих обсягів. Методика обчислення прибутку та маржинального доходу.

Взаємозв'язок між витратами, обсягом виробництва та прибутком. Роль аналізу системи «витрати-випуск-прибуток» у прийнятті виробничих рішень. Використання аналізу для оптимізації обсягів виробництва в аграрному секторі.

Вплив змінних і постійних витрат на результати діяльності. Розрахунок критичного обсягу випуску та точки безбитковості. Використання маржинального аналізу для оцінки рентабельності продукції. Прогнозування прибутку при зміні цін і витрат у аграрному бізнесі.

Аналіз чутливості прибутку до змін виробничих і комерційних факторів. Вплив сезонності та природних умов на систему «витрати-випуск-прибуток».

Використання цифрових технологій для моделювання та аналізу прибутковості. Значення системи «витрати-випуск-прибуток» для виробничо-маркетингових рішень. Практичне застосування аналізу для підвищення ефективності та конкурентоспроможності аграрного підприємства.

Тема 7. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат

Роль матеріальних витрат у формуванні вартості продукції та прибутку. Витрати на поставку та зберігання матеріалів на складі. Методи оцінки матеріалів у запасах. Значення запасів та їх вплив на ефективність операційної системи. Методика оптимізації запасів та інтервалів поставки матеріалів. Витрати на транспортування та логістику в аграрному виробництві. Експлуатаційні витрати як критерій адаптації операційної системи до зміни завантаження.

Планування обсягу виробничих потужностей та завантаження устаткування. Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням (придбання, оренда, лізинг). Сумарні дисконтовані витрати як критерій вибору форми придбання устаткування. Особливості обчислення лізингових платежів.

Вплив рівня механізації та автоматизації на операційні витрати. Використання цифрових технологій для контролю та оптимізації витрат

операційної системи. Методи мінімізації витрат на утримання та ремонт устаткування.

Оцінка ефективності операційної системи за критерієм витрат. Вплив сезонності та природних умов на операційні витрати аграрного підприємства. Прийняття рішень щодо оптимізації ресурсів для підвищення прибутковості. Практичне значення оптимізації операційної системи для конкурентоспроможності та сталого розвитку аграрного бізнесу

Тема 8. Системи і методи обліку затрат на виробництво та їх вплив на управління витратами

Сучасні моделі обліку витрат на виробництво. Сутність і завдання обліку затрат на виробництво. Роль обліку затрат у системі управління витратами підприємства. Взаємозв'язок обліку витрат і калькулювання собівартості продукції.

Основні системи обліку витрат на виробництво. Методи обліку витрат (прямий, нормативний, попроцесний, позамовний, стандарт-кост). Особливості обліку витрат у аграрному виробництві.

Управління виробничими затратами на основі вітчизняних методів обліку. Використання калькуляцій для контролю та планування витрат. Методи обліку прямих та непрямих витрат.

Система обліку витрат за місцями формування та центрами відповідальності. Використання сучасних моделей обліку витрат на виробництво.

Роль цифровізації та автоматизованих систем обліку витрат. Контроль виробничих витрат за допомогою облікових систем. Вплив точності обліку витрат на прийняття управлінських рішень.

Формування звітності для внутрішнього та зовнішнього користувача. Оцінка ефективності обліку витрат у рослинництві та тваринництві. Застосування обліку витрат для оптимізації собівартості продукції. Практичне значення систем обліку витрат для підвищення прибутковості та конкурентоспроможності аграрного підприємства.

Тема 9. Управління та контролінг витрат і ефективність виробництва

Зв'язок витрат виробництва з ефективністю діяльності. Основні принципи управління витратами для підвищення ефективності. Показники ефективності управління витратами. Характеристика основних показників (рентабельність, продуктивність, собівартість). Вплив структури витрат на результати виробництва.

Оптимізація витрат у рослинництві. Оптимізація витрат у тваринництві. Роль цифрових технологій у контролі та управлінні витратами. Використання систем планування та бюджетування для підвищення ефективності.

Взаємозв'язок змінних і постійних витрат з прибутком. Методи аналізу витрат для прийняття управлінських рішень. Прийняття рішень щодо

скорочення непотрібних витрат. Використання централізованих і децентралізованих підходів до управління витратами. Вплив сезонності та природних умов на ефективність витрат. Оцінка економічної ефективності заходів зі скорочення витрат. Стимулювання підрозділів та персоналу до економії ресурсів. Практичне значення управління витратами для підвищення прибутковості та конкурентоспроможності аграрного підприємства.

5.2 ТЕОРЕТИЧНИЙ ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

(курс лекцій)

Денна форма навчання

№ з/п	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
1	2
	Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади з управління витратами і контролінгу на підприємстві – 10 год
1.1	Тема 1. Загальна характеристика витрат (2 год) 1. Сутність категорії «витрати». 2. Принципи управління витратами на підприємстві 3. Нормативно-правове забезпечення формування витрат 4. Класифікація витрат і її практичне значення. 5. Структура витрат і фактори, що її визначають.
1.2	Тема 2. Система управління витратами (2 год) 1. Функції управління витратами на підприємстві. 2. Функціональний аспект системи управління витратами. 3. Організаційна система управління витратами на підприємстві. 4. Управлінський і фінансовий (фіскальний) аспекти формування витрат. 5. Особливості нижньої межі ціни у короткостроковому і довгостроковому періодах. 6. Залежність прибутку від рівня витрат. 7. Особливості впливу змінних і постійних витрат на величину прибутку. 8. Внутрішньо фірмові ціни та їх роль у формуванні витрат і прибутку підрозділів.
1.3	Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності (4 год) 1. Концепція управління витратами за місцями їх формування та центрами відповідальності. 2. Функціональний і територіальний аспекти побудови місць витрат і центрів відповідальності. 3. Звітність в умовах управління доходами і витратами за центрами відповідальності. 4. Порядок складання кошторисів місць витрат.
1.4	Тема 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів (2 год) 1. Сутність і методи калькулювання. 2. Особливості калькулювання в одно- і багато- продуктовому виробництві. 3. Методи розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між основними підрозділами. 4. Методи розподілу непрямих витрат за калькулювання та сфери їх застосування.
	Змістовий модуль 2. Функціонально-методичні аспекти управління витратами підприємства та контролінг (16 год.)

2.1	Тема 5. Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів (4 год) 1. Система внутрішнього контролю на підприємстві. 2. Контроль витрат в умовах застосування системи гнучких кошторисів. 3. Форми стимулювання економії ресурсів. 4. Обґрунтування меж премії за зниження витрат
2.2	Тема 6. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень (4 год) 1. Економічна сутність показників, за якими аналізується система «витрати-випуск-прибуток». 2. Методика обчислення представлених показників. 3. Взаємозв'язок і роль в прийнятті господарських рішень.
2.3	Тема 7. Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат (4 год) 1. Роль матеріальних витрат у формуванні вартості продукції і прибутку. 2. Витрати на поставку і зберігання матеріалів на складі. 3. Методи оцінювання матеріалів у запасах. 4. Методика оптимізації запасів та інтервалів поставки матеріалів. 5. Експлуатаційні витрати як критерій адаптації операційної системи до зміни завантаження. 6. Обґрунтування форми забезпечення операційної системи устаткуванням. 7. Сумарні дисконтовані витрати як критерій вибору форми придбання устаткування. 8. Особливості обчислення лізингових платежів.
2.4	Тема 8. Системи і методи обліку затрат на виробництво та їх вплив на управління витратами (2 год) 1. Системи і методи обліку затрат на виробництво і їх загальна характеристика. 2. Управління виробничими затратами в умовах використання вітчизняних методів обліку затрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції. 3. Сучасні моделі обліку витрат на виробництво.
2.5	Тема 9. Управління та контролінг витрат і ефективність виробництва (2 год) 1. Зв'язок витрат виробництва з його ефективністю. 2. Показники ефективності управління витратами та їх характеристика. 3. Оптимізація виробничої діяльності за критерієм витрат.

Заочна форма навчання

№	Змістовний модуль, теми лекцій і орієнтирний перелік питань
Змістовий модуль 1. Теоретико-методичні засади з управління витратами і контролінгу на підприємстві (4 год.)	
1.1	Тема 3. Формування витрат за місцями і центрами відповідальності (2 год) 1. Концепція управління витратами за місцями їх формування та центрами відповідальності. 2. Функціональний і територіальний аспекти побудови місць витрат і центрів відповідальності. 3. Звітність в умовах управління доходами і витратами за центрами відповідальності. 4. Порядок складання кошторисів місць витрат
1.2	Тема 4. Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів (2 год) 1. Сутність і методи калькулювання. 2. Особливості калькулювання в одно- і багато- продуктовому виробництві. 3. Методи розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між основними підрозділами. 4. Методи розподілу непрямих витрат за калькулювання та сфери їх застосування.

Змістовий модуль 2. Функціонально-методичні аспекти управління витратами підприємства та контролінг (4 год.)	
2.1	Тема 6. Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень (2 год) 1. Економічна сутність показників, за якими аналізується система «витрати-випуск-прибуток». 2. Методика обчислення представлених показників. 3. Взаємозв'язок і роль в прийнятті господарських рішень.
2.2	Тема 8. Системи і методи обліку затрат на виробництво та їх вплив на управління витратами (2 год) 1. Системи і методи обліку затрат на виробництво і їх загальна характеристика. 2. Управління виробничими затратами в умовах використання вітчизняних методів обліку затрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції. 3. Сучасні моделі обліку витрат на виробництво.

5.3. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Загальна характеристика витрат	2	-
2	Система управління витратами	2	-
3	Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	4	-
4	Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів	4	2
5	Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	4	-
6	Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень	4	2
7	Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	4	-
8	Системи і методи обліку затрат на виробництво та їх вплив на управління витратами	2	2
9	Управління витратами і ефективність виробництва	2	-
	Разом	28	6

5.4. САМОСТІЙНА РОБОТА

№ з/п	Назва теми (питання)	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Загальна характеристика витрат	6	10
2	Система управління витратами	6	12
3	Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	8	12
4	Методичні основи обчислення собівартості окремих виробів	8	12
5	Контроль витрат і стимулювання економії ресурсів	6	12
6	Аналіз системи «витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень	8	12
7	Оптимізація операційної системи підприємства за критерієм витрат	8	12
8	Системи і методи обліку затрат на виробництво та їх вплив на управління витратами	8	12
9	Управління витратами і ефективність виробництва	8	12
	Разом	66	106

5.5. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання передбачає підготовку реферату за однією з актуальних проблем управління витратами підприємства та їх контролінгу. Метою індивідуального науково-дослідного завдання є оволодіння теоретичними знаннями з питань управлінської витратами і контролінгу та набуття практичних вмінь і навичок щодо застосування законів, принципів, методів, технологій та процедур в управлінні витратами підприємства.

Реферат – це скорочений виклад змісту первинного документа або його частини, з основними фактичними даними й висновками. Він починається з викладу сутності роботи і складається за таким планом: тема, предмет, (об'єкт). характер і мета роботи. В рефераті слід показати ті особливості теми, які необхідні для розкриття мети і змісту роботи, методи проведення роботи. Виклад матеріалу в рефераті має бути коротким і точним. Середній обсяг реферату становить приблизно 10-15 друкованих аркушів формату А4. Виконана реферативна робота повинна продемонструвати наявність навичок у здобувача щодо самостійного пошуку та опрацювання джерельної бази з обраної теми. З цією метою здобувач має знайти, ознайомитись і використати декілька наукових, навчальних і науково-методичних публікацій. В яких висвітлюються ті чи інші аспекти обраної теми. До таких джерел належать, по-перше, наукові публікації, по-друге, навчальна література, по-третє, методично-довідкова література з управлінської науки та думки. У вступі автор аргументує вибір теми, вказує на її важливість, актуальність теми. Основна частина реферативної роботи складається з відповідних розділів. Назва будь-якого розділу основної частини не повинна повторювати назву теми роботи. Висновки робляться щодо кожного з розділів основної частини, а також узагальнення і можливі шляхи розв'язання проблем, розглянутих в основній частині дослідження. Список використаних джерел включає бібліографічний опис усіх опрацьованих і використаних автором у цій роботі джерел інформації.

Детальні методичні рекомендації з виконання ІНПЗ представлені в навчально-методичному комплексі освітнього компонента.

Тематика рефератів

1. Сутність управління витратами підприємства.
2. Основні законодавчі та нормативно-правові документи, що регламентують склад витрат та визначають собівартість продукції.
3. Ознаки класифікації поточних витрати підприємства.
4. Сутність витрат з позиції управлінського обліку.
5. Особливості та відмінні риси постійних та змінних витрат.
6. Аспекти структури витрат та їх практичне значення.
7. Характеристика релевантних та нерелевантних витрат.
8. Спів відносини витрат та собівартість продукції за певний період.
9. Принципи управління витратами.
10. Функціональний та організаційний аспекти системи управління витратами.

11. Особливості обчислення планових і фактичних витрат.
12. Основне завдання планування витрат та види планування витрат.
13. Характеристика схеми складання плану витрат підприємства.
14. Методи формування собівартості продукції.
15. У чому полягає сутність групування витрат за замовленнями і за процесами при калькулюванні?
16. Розкрийте особливості системи управління витратами «стандарт-кост».
17. Охарактеризуйте сутність терміну «кошторис», які функції виконують кошториси центрів відповідальності.
18. Різниця між двома поняттями «бюджет» і «кошторис».
19. Що розуміють під поняттям «центр відповідальності», «центр витрат», «центр прибутку»?
20. Ознаки розгляду формування центрів відповідальності.
21. Характеристика структури кошторису.
22. Поелементна структура зведеного кошторису.
23. Сутність методик складання кошторисів підрозділів різного функціонального призначення.
24. Гнучкий кошторис. Формула гнучкого кошторису.
25. Сутність методу прямого розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів між основними підрозділами. Які переваги цього методу?
26. Спільне та відмінне в методах взаємних послуг і системи рівнянь щодо розподілу витрат допоміжних та обслуговуючих підрозділів.
27. Мета калькуляції на продукцію і яка її роль в системі управлінні витратами.
28. Що розуміють під поняттями «калькуляція» та «калькуляційна одиниця»? Назвіть що є об'єктом калькуляції на підприємстві.
29. Сутність, переваги і недоліки калькуляції за повними витратами.
30. Сутність, переваги і недоліки калькуляції за неповними витратами.
31. Методи калькуляції в одно продуктовому виробництві.
32. Специфіка і проблема калькулювання у багато-продуктовому виробництві.
33. Сутність ВВП-аналізу.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання освітнього компонента здійснюється у формі читання лекцій, проведення практичних занять з використанням інтерактивним інструментів навчання. Важливим елементом навчання є самостійна робота та виконання індивідуального навчально-практичного завдання у формі реферату.

Основними методами досягнення навчальних цілей є:

- проведення оглядових та проблемних лекцій. Вивчення лекційного матеріалу дасть змогу здобувачам набути теоретичні знання з проблем формування системи управління витратами підприємства, розуміння сутності основних категорій і понять, механізмів і технології управління витратами і контролінгу;

- участі у семінарських і практичних заняттях. Вирішення практичних завдань формує вміння і навички прикладного застосування теоретичних знань та передбачає рішення задач, розгляд ситуацій з проблем аналізу, планування, організації, контролю в сфері управління витратами і контролінгу;

- отримання консультації. Під час консультацій здобувачі отримують відповіді на окремі теоретичні чи практичні питання та пояснення певних теоретичних положень освітнього компонента;

- виконання самостійної роботи. Вивчення курсу передбачає самостійне опрацювання здобувачами комплексу основної і додаткової наукової літератури, періодичних видань, законів України, указів Президента України та постанов Кабінету Міністрів України з питань законодавчого регулювання діяльності з менеджменту;

- проведення підсумкового контрольного випробування.

Таблиця 1

Відповідність програмних результатів та методів навчання

Результати навчання	Методи навчання
ПРН 4 Демонструвати навички виявлення проблем та обґрунтування управлінських рішень	Проведення оглядових та проблемних лекцій, діалогові технології. Вирішення практичних завдань, що формує вміння і навички прикладного застосування теоретичних знань та передбачає рішення задач, розгляд ситуацій з проблем побудови оптимізаційних методів і моделей.
ПРН 5 Описувати зміст функціональних сфер діяльності організації.	Проблемні лекції, діалогові технології, практичні завдання, кейси Розробка рішень через оптимізаційні моделі, групові обговорення, розрахунково-аналітичні вправи.
ПРН 6. Виявляти навички пошуку, збирання та аналізу інформації, розрахунку показників для обґрунтування управлінських рішень	Проведення проблемних лекцій. Навчальні дискусії, проблемні ситуації, професійно-орієнтовані творчі завдання. Вирішення практичних завдань, що формує вміння і навички прикладного застосування оптимізаційних методів і побудови економіко-математичних моделей із застосуванням програмного забезпечення
ПРН 12 Оцінювати правові, соціальні та економічні наслідки функціонування організації	Лекції, виконання практичних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (реферативні виступи; бесіда, пояснення, розповідь, дискусія, презентації, тестування)
ПРН 16. Демонструвати навички аналізу результативності управління виробничою, маркетинговою, зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, обґрунтовувати напрями його перспективного розвитку з урахуванням галузевих особливостей аграрного сектора	Лекції, виконання практичних командних робіт, вправ; самостійна робота, індивідуальні консультації. (Методи мозкового штурму, аналізу, синтезу, порівняння, індукції і дедукції, есе з проблемних питань, ділові ігри, підготовка командних проектів)
ПРН 18 Демонструвати навички	Оглядові та проблемні лекції, практичні заняття,

аналізу результативності управління виробничою, маркетинговою, зовнішньоекономічною діяльністю підприємства, обґрунтовувати напрями його перспективного розвитку з урахуванням галузевих особливостей аграрного сектора.	консультації, самостійна робота, круглі столи з презентаціями; опрацювання літератури з побудови оптимізаційних моделей та застосування оптимізаційних методів; використання ПЗ та інформаційних систем (ERP, Excel); тренінги та інтерактивні шаблони на Zoom-дошках для моделювання фінансових сценаріїв.
ПРН 19. Застосовувати методи та інструменти економіко-математичного моделювання складних економічних систем для обґрунтування управлінських рішень	Проведення оглядових та проблемних лекцій, участь у практичних заняттях, отримання консультації, виконання самостійної роботи, проведення круглих столів з презентацією результатів самостійної роботи здобувачів, проведення підсумкового контрольного випробування. Інформаційно-комп'ютерні технології, тренінгові технології: система діяльності для відпрацювання певних алгоритмів вирішення типових практичних завдань

7. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання знань здобувачів з освітнього компонента «Управління витратами і контролінг» здійснюється у формі поточного, модульного (рубіжного) та підсумкового контролів, які передбачені «Положенням про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом в.о. ректора ОДАУ № 106-заг від 30 квітня 2025 року.

Поточний контроль (ПК) з освітнього компонента «Управління витратами і контролінг» здійснюється під час аудиторних або дистанційних занять та охоплює питання програми курсу, які винесено на лекційні, практичні заняття та самостійну роботу. Поточний контроль передбачає використання таких форм як: усне опитування; виконання практичних завдань; доповіді, презентації, реферати; експрес-тестування (табл.2). Загальна кількість балів за поточний контроль з змістовного модуля може сягати 45.

Модульний контроль (МК) з освітнього компонента «Управління витратами і контролінг» здійснюється для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу в кінці кожного з двох змістових модулів у формі контрольної роботи, яка складається з теоретичної і практичної частини. Теоретична частина передбачає складання тестів на платформі MOODLE. Практична частина – рішення задачі, або розв'язання проблемної ситуації. Загальна кількість балів за модульну контрольну роботу може сягати 45.

Таблиця 2

Нарахування балів за темами освітнього компоненту під час поточного контролю*

Тема	Усні відповіді	Виконання практичних завдань	Доповіді, презентації, реферати	Експрес тести	Всього за тему
ПК за змістовний модуль 1 - 45					
Тема 1	4	4	2	1	11
Тема 2	4	4	2	1	11
Тема 3	4	4	2	1	11
Тема 4	4	4	3	1	12
ПК за змістовний модуль 2 - 45					
Тема 5	4	4	2	1	11
Тема 6	4	2	3	1	10
Тема 7	4	2	3	1	10
Тема 8	2	2	2	1	7
Тема 9	2	2	2	1	7

**Згідно рішення кафедри кількість балів може варіюватися з урахуванням особливостей освітнього компоненту та рівня складності завдань.*

За результатами *поточного* і *модульного* контролю виводиться бал за змістовний модуль (Б_{зм}) як сума балів поточного і модульного контролів:

$$Б_{зм} = ПК + МК.$$

Критерії оцінювання поточного і модульних контролів представлені в таблиці 3.

Таблиця 3

Критерії оцінювання поточного і модульного контролів

Поточний контроль				Модульний контроль (модульна контрольна робота)	Відповідність за 100 б. шкалою	Критерії оцінювання
Усні відповіді	Виконання практичних завдань	Доповіді, презентації, реферати	Експрес тести			
4 (2)	4 (2)	3 (2)	1	41-45	90-100	Демонструє <i>високий</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
3 (1,5)	3 (1,5)	2 (1,5)	0,75	35-40	74-89	Демонструє <i>достатній</i> рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання

2 (1)	2 (1)	0,5-1	0,5	25-34	60-73	Демонструє задовільний рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання
0-1	0-1	0-0,5	0-0,25	0-24	1-59	Демонструє низький рівень формування компетентностей та досягнення результатів навчання

Підсумковий контроль з освітнього компонента «Управління витратами і контролінг» проводиться у формі іспиту. Підсумкова оцінка знань здійснюється за **накопичувальною системою** та розраховується як середньоарифметична сума балів, отриманих за змістові модулі (табл. 4), а також відвідування занять та за додаткові види робіт з компоненту (табл. 5).

Максимально можлива оцінка за знання програмного матеріалу освітнього компонента становить 100 балів:

- бали за змістовні модулі – до 90 балів,
- бал за відвідування занять – до 5 балів,
- бал за додаткові види робіт до 5 балів.

Таблиця 4

Оцінювання освітнього компонента Управління витратами і контролінг

Бал за модулі (змістовні модулі) (всього 0-90)									Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього -0-5)	Сума
Змістовий модуль 1 (ЗМ 1) Поточний контроль (ПК1) – 45				Змістовий модуль 2 (ЗМ 2) Поточний контроль (ПК2) – 45					0-5	0-5	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9			
10	11	11	12	11	10	10	7	7			
Модульний контроль (МК 1) – 45				Модульний контроль (МК2) –45							
Разом за змістовний модуль 1 – ЗМ1= ПК1 + МК1				Разом за змістовний модуль 2 – ЗМ2= ПК2 + МК2							
Б_{ЗМ} = (ЗМ1 + ЗМ2) / 2											

* T1,T2,T3.....- теми змістовного модуля

*Згідно рішення кафедри кількість балів може варіюватися з урахуванням особливостей дисципліни та рівня складності завдань.

Таблиця 5

Оцінювання освітнього компонента

Бал за модулі (змістові модулі) (всього 0-90)	Бал за відвідування (всього 0-5)	Бал заохочувальний (всього – 0-5)
Модуль 1	0-10% пропусків – 5 балів	доповідь на науковій студентській конференції
Модуль 2	10%-20% пропусків – 4 бали	активна участь в практичних роботах та семінарах
.....	20%-40% пропусків – 3 бали	підготовка реферату і виступ з ним на семінарі, конференції і т.п.
	40%-60% пропусків – 2 бали	призове місце в олімпіаді
	60%-80% пропусків – 1 бал	підготовка наукової публікації
	більше 80% пропусків – 0 балів	виконання індивідуального завдання (реферат)

Здобувач вищої освіти, який не брав участь у виконанні всіх видів робіт, передбачених робочою програмою або не склав модульний контроль, має право на його відпрацювання.

Якість засвоєння змісту освітнього компонента (незалежно від форми контролю) в Університеті **оцінюється** за 100-бальною шкалою з наступним переведенням у національну шкалу (чотирибальну – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» чи вербальну – «зараховано», «не зараховано») та шкалу ЄКТС згідно з таблицею 6.

Таблиця 6

Шкала оцінювання знань: національна та ECTS

Сума балів	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
1-34	F		

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання рівня засвоєння освітнього компонента наведена в таблиці 7.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами і критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ECTS	Значення оцінки ECTS	Критерії оцінювання	Рівень компетентності	Оцінка за національною шкалою	
					екзамен	залік
90 - 100	A	відмінно	Здобувач вищої освіти виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно здобувати знання, без допомоги викладача знаходить та опрацьовує необхідну інформацію, вміє використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, самостійно розкриває власні обдарування і нахили	Високий (творчий)	відмінно	зараховано
82 - 89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	Достатній (конструктивно-варіативний)	добре	
74 - 81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок			
64 - 73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих	Середній (репродуктивний)	задовільно	
60 - 63	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні			
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу	Низький (рецептивно-продуктивний)	незадовільно	не зараховано
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів			

Участь здобувачів вищої освіти у заходах неформальної освіти, що відповідають тематиці освітнього компонента «Управління витратами і контролінг» (короткотривалі курси, вебінари, майстер-класи, воркшопи, конференції, круглі столи, тренінги або інші освітні заходи), спрямовані на розширення знань у сфері інвестиційної діяльності, методології управління витратами підприємства, елементів організаційно-управлінського аналізу, удосконалення навичок розпізнавання ознак кризових явищ в організаціях, використання показників оцінювання результативності і якості управління витратами та методику їх розрахунку, розробки та прийняття поточних управлінських рішень щодо оптимізації витрат у межах своєї компетенції, функціональній та інформаційній підготовці проектів рішень оцінюється у межах визначеної кількості балів за відповідною темою.

Результат виконання завдання – звіт та/або сертифікат учасника, що підтверджує отримані знання та компетентності. Здобувач освіти представляє результати участі у заході під час практичного чи індивідуального заняття.

Поточний контроль та оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти заочної форми навчання здійснюється на основі виконання завдань під час аудиторних занять та виконаних кожним здобувачем індивідуальних завдань. Індивідуальне завдання складається з написання реферату. Індивідуальне завдання оцінюються за 100 бальною шкалою (табл. 6).

Для здобувачів освіти заочної форми навчання підсумковий контроль у формі іспиту проводиться в період екзаменаційної сесії. Іспит проводиться у формі складання тестів на платформі MOODLE. Здобувачу надається 100 питань. За кожну правильну відповідь нараховується 1 бал. Результати оцінюються за 100 бальною шкалою (табл. 7).

Відповідно до «Положенням про систему оцінювання знань здобувачів вищої освіти в Одеському державному аграрному університеті» (нова редакція), затвердженим наказом в.о. ректора ОДАУ № 106-заг від 30 квітня 2025 року, здобувач вищої освіти має право на автоматичне зарахування відповідних балів за освітній компонент, підвищити оцінку з освітнього компонента, право на перескладання підсумкового контролю з освітнього компонента.

У випадках конфліктної ситуації за мотивованою заявою здобувача вищої освіти чи викладача, деканом факультету/директором інституту створюється комісія для приймання підсумкового контролю, до якої входять завідувач кафедри (провідний викладач) і викладачі відповідної кафедри, представники деканату та органу студентського самоврядування.

8. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма освітнього компоненту «Управління витратами і контролінг» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент. 2024. 23 с.
2. Телічко Н.А. Смирнова Н.В. Методичні рекомендації з освітнього компоненту «Управління витратами і контролінг» для проведення практичних занять для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальностей 073 «Менеджмент» галузі знань 07 «Управління та

- адміністрування». Одеса: ОДАУ, 2021р. 34с.
3. Фонд тестових завдань
 4. Візуальне супроводження освітнього компонента (презентації).

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Тарасенко С. І. Управління витратами : навч. посібник. Кам'янське: ДДТУ, 2018. 305 с. URL: <https://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/33/7-33-b7.pdf>
2. Ющишина Л. О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с. URL: https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_finan/menedz_resurs_vytrat-2022.pdf
3. Ахновська І., Болгов В. Управління витратами: навчальний посібник / І. О. Ахновська, В. Є. Болгов. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 156 с. URL: <http://surl.li/fdyhl>
4. Управління витратами : навч. посібник / Н. М. Матвєєва, О. І. Славута; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 157 с. URL : <http://surl.li/ocedu>
5. Жавнерчик О.В. Контролінг: Конспект лекцій. Одеса: ОДЕКУ, 2019. 135с. URL: <http://surl.li/occhz>

Додаткова

1. Matsiievych Tetiana; Telichko Nataliia; Neboha Tetiana; Kunitsyn Maksym. Diversification source's financing of innovation and investment projects in the agro-industrial complex of Ukraine. 2BIO Web of Conferences 114, 01018. 2024. DOI: <https://doi.org/10.1051/bioconf/202411401018> (Scopus)
2. Бахчиванжи Л. А., Запша Г. М., Мельничук О. І., Найда І. С., Телічко Н. А. Імплементация принципів управління витратами в оптимізацію маркетингового бюджету з урахуванням стратегічних пріоритетів в стартап проєктах. Актуальні питання економічних наук, 2025. №16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17316633> (категорія В)
3. Воронько-Невіднича, Т., Ткаченко В., Телічко Н., Щур О., О. Фінансовий менеджмент інноваційної стратегії безпекового кадрового потенціалу підприємств сфери послуг в системі соціальної відповідальності бізнесу. Modeling the development of the economic systems, 2023. №4, С. 48–54. URL: <https://doi.org/10.31891/mdes/2023-10-6> (категорія В)
4. Дідур Г. І., Запша Г. М., Телічко Н. А., Мельничук О. І., Кравцова О. О. Методологічні підходи до управління стратегічними змінами та прийняття інвестиційних рішень в операційній діяльності сучасних організацій. Актуальні питання економічних наук, 2025. №15. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17214472> (категорія В)
5. Дідур Г. І., Мельничук О. І., Телічко Н. А., Лівінський А. І. Управління витратами в операційній системі аграрних підприємств на засадах

- логістичного підходу. Агросвіт. 2025. № 10. С. 79-87. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2025.10.79>
6. Ковальчук В. Світова економіка: її історія та дослідники. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 632 с.
 7. Навчально-наочний посібник з освітнього компонента «Фінансовий контролінг» / Корбутяк А.Г., Єрміїчук Н.І. – Чернівці, Вид-во ЧНУ, 2017. 115 с.
 8. Тарасенко С. І. Управління витратами : навч. посібник. Кам'янське : ДДТУ, 2018. 305 с.
 9. Телічко Н., Дідур Г., Мельничук О. Сучасні інструменти контролінгу витрат у системі операційного, інвестиційного та стратегічного менеджменту. Економіка та суспільство, 2025. №78. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-106> (категорія В)
 10. Чорна М.В., Смірнова П.В., Бугріменко Р.М. Управління витратами : навч. посіб. / М. В. Чорна, П. В. Смірнова, Р. М. Бугріменко, 2017. 166 с. URL : <http://surl.li/nsdfv>
 11. Юцишина Л. О. Менеджмент ресурсів та витрат: курс лекцій. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2022. 103 с. URL : https://fpk.in.ua/images/biblioteka/3bac_finan/menedz_resurs_vytrat-2022.pdf

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Верховна рада України : офіційний сайт. URL: <http://portal.rada.gov.ua>
2. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Бібліотека ім. Максимовича, Київського національного університету. URL: <http://libgw.univ.kiev.ua/>
4. Податковий кодекс України URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
5. Державна служба статистики України URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>
6. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 (МСБО 2). Запаси URL: <http://www.minfin.gov.ua>
7. Бібліотека економіста: URL: <http://library.if.ua/>
8. Закон України «Про інвестиційну діяльність»: прийнятий Верховною Радою України 18.09.1991 р. № 1560-XII. Редакція від 06.11.2014 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1560-12/ed20141106>. – Назва з екрану
9. Українська електронна бібліотека. URL: <http://w.w.w.biblioteka.org.ua>